

Araştırma Makalesi (Research Article)

KÜLTÜREL ZEKÂ KAPSAMINDA SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS ÖĞELERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ (EVALUATION OF INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE ITEMS IN THE SCOPE OF CULTURAL INTELLIGENCE)

Gökhan TURAK^{1*} (orcid.org/ 0000-0002-1346-9663)

Gencay SAATCI SAVSA² (orcid.org/ 0000-0002-7842-989X)

¹Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Çanakkale, Türkiye

²Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Çanakkale, Türkiye

Özet

Bu çalışmanın amacı kültürel zekâ kapsamında Türkiye'nin somut olmayan kültürel miras öğelerinin değerlendirilmesidir. Bu amaç doğrultusunda Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde öğrenim gören 22 yabancı uyruklu öğrenci ile kartopu tekniği kullanılarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonucuna göre en çok bilinen somut olmayan kültürel miras öğeleri Türk Kahvesi Geleneği ve Nevruz'dur. Çalışmanın sonucunda genel olarak katılımcıların kültürel zekâları sayesinde Türk kültürüne uyum sağlayabildikleri tespit edilmiştir. Fakat somut olmayan kültürel miras öğelerinin değerlendirilmesine bakıldığında üç-dört öğe dışında birçok öğenin az bilindiği ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Kültürel Zekâ, Somut Olmayan Kültürel Miras

Abstract

The aim of this study is to evaluate Turkey's intangible cultural heritage items within the scope of cultural intelligence. For this purpose, interviews were conducted with 22 foreign students studying at Çanakkale Onsekiz Mart University, using the snowball technique. According to the results of the research, the most known intangible cultural heritage items are Turkish Coffee Tradition and Nevruz. As a result of the study, it was seen that the participants were able to adapt to Turkish culture thanks to their cultural intelligence. However, when we look at the evaluation of intangible cultural heritage items, it is seen that many items are little known except for three or four items.

Anahtar Kelimeler: Culture, Cultural Intelligence, Intangible Cultural Heritage

Giriş

Kültür, toplumların geçmişten günümüze oluşturdukları kuşaktan kuşağa aktarılan yaşayış biçimleri, düşünceler, gelenek ve göreneklerden oluşan değerler bütünüdür. Her kültürün kendine ait somut ve somut olmayan değerleri bulunmaktadır. Kaleler, heykeller, binalar, anıtlar vb. somut kültürel öğeleri oluştururken somut olmayan kültürel öğeler, topluluklara ait olan ve belirli üyeler tarafından tutulan “uygulamalar, temsiller, ifadeler, bilgi ve beceriler” ile ilgilidir (Cominelli ve Greffe, 2012). Söz konusu somut ve somut olmayan öğeler hem o kültürde yaşayan bireyler hem de farklı kültürlerden gelen bireyler için önemli olabilmektedir. O kültürde yaşayan bireyler için kültürlerin korunması ve sürdürülebilirliği ortak bir bilincin oluşmasını ve kültürün uzun yıllar boyunca yaşatılmasını sağlamaktadır. Kendi kültürlerinden uzaklaşıp farklı kültürde yaşayan bireyler açısından bakıldığında ise çeşitli kültürel özelliklere sahip olan bireylerle iletişime geçilmektedir. Bu durumda etkili bir iletişim için belirli bir birikim sonucu oluşan kültürel zekâ gerekmektedir. Bireylerin kültürel zekâsı tam da bu durumda önem kazanmaktadır. Kültürel zekâsı yüksek olan bireyler davranışlarını nasıl şekilleneceklerini bilmektedirler. Enerjilerini ve dikkatlerini kendi yeterliliklerine dayalı olarak kültürler arası durumlarda etkili bir şekilde kullanılmaktadırlar.

Zekâ, bireylerin düşünebilmesini, olayları anlayıp yorumlayabilmesini ve diğer bireylerle iletişim kurup yürütebilmesini sağlayan en değerli insani özelliklerden biridir. Her insanın zekâsı farklı çalışmaktadır. Gardner (1989) tarafından ortaya atılan çoklu zekâ kuramına göre zeki olmanın birçok yolu bulunmaktadır.

* Sorumlu yazar: gkturak@gmail.com

DOI: 10.33083/joghat.2023.278

Gardner tarafından önerilen sekiz zekâ türü: görsel/mekânsal, sözel/dilsel, müzikal/ritmik, mantıksal/matematikselsel, bedensel/kinestetik, kişilerarası, içsel ve doğal zekâdır. Bireyler sekiz zekânın tümüne sahip olsalar da, her birinin kendine özgü zekâ karışımı vardır, bazıları diğerlerine göre baskındır, ancak bunlar sabit değildir ve zamanla değişebilmektedirler (Barrington, 2004). Earley ve Ang (2003) ise bu kuramdan yola çıkarak bireylerin farklı kültürlerle olan ilişkilerini ve etkileşimlerini açıklamak için kültürel zekâ terimini kullanmışlardır. Kültürel zekâ temelde bireylerin kültürel olarak farklı bir ortamı anlama ve ona uyum sağlama kapasiteleriyle ilgilidir.

Bu araştırmada farklı ülkelerden gelen ve Çanakkale’de yaşayan yabancı uyruklu öğrencilerin kültürel zekâları bağlamında somut olmayan kültürel miras öğelerinin değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Araştırma örneklemini olarak yabancı uyruklu öğrencilerin seçilmesinin nedeni üniversitede uzun bir süre boyunca Türk ve diğer yabancı uyruklu öğrencilerle sürekli olarak kültürler arası iletişimde bulunmalarıdır. Buradan hareketle çalışmanın yazın kısmında somut olmayan kültürel miras ve kültürel zekâ ile ilgili kuramsal bilgiler bulunurken bulgular kısmında da demografik bilgilerin yanında katılımcıların görüşlerine doğrudan yer verilmiştir.

Kavramsal Çerçeve

Somut Olmayan Kültürel Miras

Kültürler, insan topluluklarını yaşadıkları çevreyle ilişkilendirmeye hizmet eden (toplumsal olarak aktarılan davranış kalıplarından oluşan) sistemlerdir (Keesing, 1974). Kültür, binalar, alanlar, anıtlar, evler, çiftlikler, kaleler ve katedraller, müzeler, arkeolojik kalıntılar şeklinde somut bir şekilde bulunabilmekte veya insanların değerleri, tutumları, yaşam tarzları, dans, yemek, giyim, olaylar ve el sanatları gibi somut olmayan öğeler olarak da ortaya çıkabilmektedir (Ismail vd., 2014; Timothy ve Nyaupane, 2009; Jamieson, 2000). UNESCO tarafından 2003 yılında imzalanan "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'nin" 2. maddesinde somut olmayan kültürel miras; *"toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar anlamına gelir. Kuşaktan kuşağa aktarılan bu somut olmayan kültürel miras, toplulukların ve grupların çevreleriyle, doğayla ve tarihleriyle etkileşimlerine bağlı olarak, sürekli biçimde yeniden yaratılır ve bu onlara kimlik ve devamlılık duygusu verir; böylece kültürel çeşitliliğe ve insan yaratıcılığına duyulan saygıya katkıda bulunur."* şeklinde ifade edilmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2022). Sözleşmede kullanılan "somut olmayan" ifadesi soyut ve somuttan daha farklı bir anlamı ifade etmektedir. Örneğin; nazar boncuğu somut bir miras olarak ortaya çıkmaktadır. Fakat UNESCO nazar boncuğunun üretimini, bu geleneğin sürdürülmesi gerektiği düşüncesini somut olmayan olarak ele almaktadır ve korumayı planlamaktadır (Çelepi, 2016).

Türkiye 21 Ocak 2006 tarihinde 26056 Sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5448 numaralı "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun" ile sürece katılmıştır ve 27 Mart 2006 tarihinde taraf olma süreci tamamlanmıştır (UNESCO, 2022a). Türkiye’de bulunan potansiyel somut olmayan kültürel miras öğeleri Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından, il müdürlükleri aracılığıyla bir liste haline getirilmekte ve Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü’nün çalışmaları sonucu seçilen öğelerin korunması amacıyla UNESCO’ya sunulmaktadır (Türker ve Çelik, 2012). UNESCO tarafından kabul edilen 2022 yılı Nisan ayı itibariyle güncel "Türkiye Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi" aşağıdaki Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Türkiye Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi

1. Meddahlık Geleneği
2. Mevlevi Sema Törenleri
3. Âşıklık Geleneği
4. Karagöz
5. Nevruz
6. Geleneksel Sohbet Toplantıları (Yaren, Barana, Sıra Geceleri ve diğer)
7. Alevi-Bektaşî Ritüeli Semah
8. Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali
9. Geleneksel Tören Keşkeği
10. Mesir Macunu Festivali
11. Türk Kahvesi ve Geleneği
12. Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı
13. İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği: Lavaş, Katırma, Jupka, Yufka

14. Geleneksel Çini Sanatı
15. Bahar Bayramı Hidrellez
16. Dede Korkut-Korkut Ata Mirası: Kültürü, Efsaneleri ve Müziği
17. Geleneksel Türk Okçuluğu
18. Minyatür Sanatı
19. Geleneksel zekâ ve strateji oyunu: Togyzqumalaq, Toguz Korgool, Mangala / Göçürme
20. Hüsn-i Hat, Türkiye’de İslam Sanatında Geleneksel Güzel Yazı
21. Işık Dili

Kaynak: UNESCO, 2022b

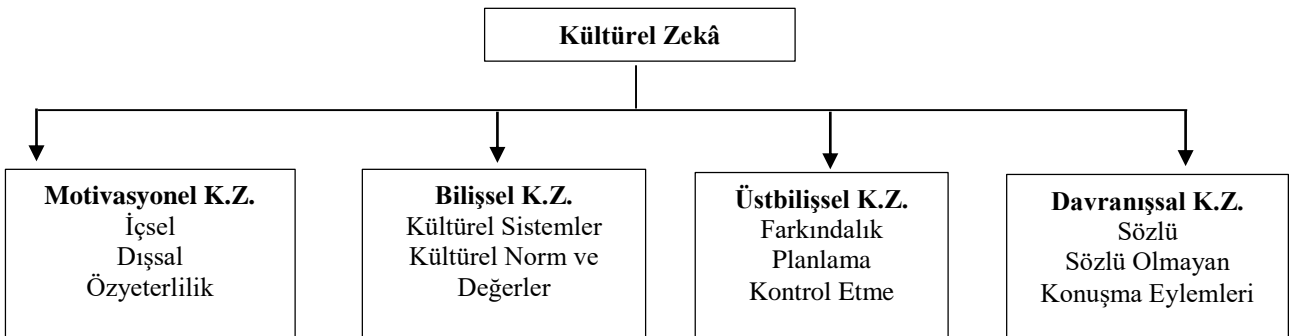
Yukarıda bulunan listede Türkiye’den 21 öge bulunmaktadır. Meddahlık ve Mevlevi Sema Törenleri 2008 yılında UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesine Türkiye’den dâhil edilen ilk somut olmayan kültürel miras öğeleridir. Nevruz, Minyatür Sanatı, Dede Korkut, Göçürme, İnce Ekmek Yapımı ve Hidrellez birkaç ülke ile ortak dosya şeklinde UNESCO listesinde yer almaktadır.

Kültürel Zekâ

İnsanları anlamak, mevcut ve gelecekteki davranışlarının tahmin edilebileceği arka planlarını anlamak anlamına gelmektedir. İnsanların geçmişleri onlara belirli bir kültür birikimi sağlamıştır. "Kültür" kelimesi burada "bir insan kategorisinin üyelerini diğerinden ayıran zihnin kolektif programlanması" anlamında kullanılmaktadır (Hofstede, 1994). Farklı ülkelerde farklı kültürel normlara sahip büyüyen insanlar, farklı davranış ve düşünme biçimleri geliştirmektedirler (Hofstede vd., 2005). Bireylerin kültürel olarak farklı bir ortamı anlama ve ona uyum sağlama kapasitelerindeki kilit faktörlerden biri kültürel zekâdır. Kültürel zekânın kavramsallaştırılması, zekâ perspektiflerini bütünleştiren Sternberg ve Detterman'ın (1986) çoklu zekâ çerçevesine dayanmaktadır (Ng vd., 2009). "Kültürel zekâ" terimi, Earley ve Ang (2003) tarafından resmi olarak ilk kez tanıtılmasıyla birlikte kültürler arası çalışmalarda yoğun olarak kullanılmaya başlanmıştır. Terim temel olarak bir bireyin yeni kültürel bağlamlara etkili bir şekilde uyum sağlama yeteneği olarak tanımlanmıştır (Van Dyne vd. 2012; Earley ve Ang, 2003). Thomas ve Inkson (2017) ise tanımı biraz daha genişleterek kültürel zekâyı, bir kültürü anlama konusunda becerikli ve esnek olmak, onun hakkında daha fazla bilgi edinmek için onunla etkileşime girmek, düşünceleri daha fazla empati kuracak şekilde yeniden şekillendirmek ve o kültürden başkalarıyla etkileşim kurarken daha yetenekli olmak şeklinde ifade etmişlerdir.

Aşağıdaki Şekil 1’de ifade edildiği üzere kültürel zekâ, üst biliş, biliş, motivasyonel ve davranışsal olmak üzere dört faktörden oluşan çok boyutlu bir yapıdır. Bu faktörlerin her biri, bireylerin kültürlerarası durumları ele almalarına yardımcı olan belirli bir kapasite ile ilgilidir (Earley ve Ang, 2003). Üst biliş ve biliş, bireyin bilişsel işleyişini temsil eden zihinsel yeteneklerdir. Motivasyon başka bir zihinsel yetenektir ve bilişsel dürtü ve seçim süreçlerini zekânın bir diğer önemli odağı olarak kabul etmektedir. Davranışsal boyut ise zihinsel işleyiş içeren üst biliş, bilişsel ve motivasyonel zekânın aksine, motor becerileri esnetme ve bir dizi sözlü ve sözlü olmayan eylemi gösterme davranışsal yeteneğini ifade etmektedir (Van Dyne vd., 2012).

Şekil 1. Dört Boyutlu Kültürel Zekâ Modeli

Kaynak: Van Dyne, L., Ang, S., ve Livermore, D. (2010). Cultural intelligence: A pathway for leading in a rapidly globalizing world. Leading across differences, 4(2), 131-138.

Dört faktörden ilki olan **üst bilişsel boyut**, bir bireyin kültürler arası etkileşim sırasında sahip olduğu kültürel farkındalık seviyesini ifade etmektedir. Üst biliş faktörü yüksek olan bireyler, etkileşimler sırasında yansıtılan

kendi kültürel varsayımlarını bilinçli olarak sorgular ve kendi bilgilerini diğer kültürlerin bilgilerine göre ayarlamaktadır. Bu, bilginin daha derin bir düzeyde işlenmesini teşvik ederek, bilinmeyen kültürel ortamlarda sosyal etkileşim normlarının geliştirilmesini kolaylaştırmaktadır (Earley ve Ang, 2003). İkinci olarak; **bilişsel boyut** eğitim ve kişisel deneyimlerden elde edilen farklı kültürel ortamlardaki normlar, uygulamalar ve gelenekler bilgisine odaklanmaktadır. Bu, farklı kültürlerin ekonomik, yasal ve sosyal sistemlerine ilişkin bilgileri içermektedir. Yüksek bilişsel zekâya sahip bireyler, kültürel durumlar arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları tahmin edebilmekte ve anlayabilmektedirler. Sonuç olarak, doğru beklentilere sahip olma olasılıkları daha yüksektir ve kültürel etkileşimler hakkında yanlış yorumlar yapma olasılıkları daha düşüktür (Ng vd., 2009). Diğer bir boyut olan **motivasyonel boyut** ise bireyin alışılmadık bir kültürel çevreye uyum sağlama arzusu ve niyeti ile ilgilidir. Motivasyon bileşeni yüksek olanlar, enerjilerini ve dikkatlerini kendi yeterliliklerine dayalı olarak kültürler arası durumlarda etkili bir şekilde kullanmaktadırlar. Kültürel zekanın motivasyonel yönü, kültürel çeşitlilik ile karakterize edilen durumlarda etkili bir şekilde işlev görmek için gerekli enerji ve çabayı tetikleyen bir eylem kaynağı olmasıdır (Frias-Jamilena vd., 2018). Son olarak **davranışsal boyut**, bireylerin kültürler arası durumda uygun şekilde hareket etme yeteneğini ifade etmektedir. Davranışsal boyutun en önemli yönlerinden biri, başka bir kültüre ne zaman uyum sağlayacağını ve ne zaman yapmayacağını bilmektir. Günümüzün kültürlerarası ortamlarında çeşitli kültürlerin yapılması veya yapılmaması gerekenleri uzmanlaşmayı imkânsız hale getirirken, farklı kültürlerle etkileşime girildiğinde değiştirilmesi gereken bazı davranışlar bulunmaktadır. Örnek olarak, kelimelerin söylendiği sözlü ton (yüksek sesle veya yumuşak) kültürler arasında farklı anlamlar iletebilmektedir. Bir yabancımanın Japonya'da eğilmenin inceliklerini öğrenmesi gerekli olmasa da, dokunmanın uygun kullanımı akılda tutulması gereken bir durum olarak ifade edilmektedir (Van Dyne vd. 2010).

Yöntem

Bu araştırmanın amacı Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde okuyan 18 yaş ve üzeri yabancı uyruklu öğrencilerin kültürel zekâları kapsamında somut olmayan kültürel miras öğelerini değerlendirmeleridir. Bu sebeple örneklem olarak Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde öğrenim gören 18 yaş ve üzeri yabancı uyruklu öğrenciler seçilmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan görüşme kullanılmıştır. Katılımcılara ulaşmak için kartopu örnekleme tekniğinden yararlanılmıştır. Olasılığa dayalı olmayan örnekleme yöntemlerinden kartopu örneklemede, ilk ulaşılan kişinin verdiği bilgi doğrultusunda başka kişilere giderek veri toplanmaya devam edilmektedir. Kartopu yönteminde önceden kimseyi tanımayan araştırmacı, bir kişiye ulaştıktan sonra, tanımadığı bir başka kişiye yönlendirilmektedir (Kozak, 2018). Araştırmada ilgili literatürden ve Ang vd. (2007) tarafından geliştirilen İlhan ve Çetin (2014) tarafından Türkçeye uyarlanan Kültürel Zekâ Ölçeğinden (Cultural Intelligence Scale-CIS) yararlanılarak yarı yapılandırılmış bir soru formu oluşturulmuştur. Yabancı uyruklu öğrencilerin Türk kültürüne ait somut olmayan kültürel miraslarını görüşme esnasında hatırlayamayabileceği göz önüne alınarak "Türkiye Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi" katılımcılara gösterilmiştir. Araştırma kapsamında katılımcılara aşağıdaki sorular yöneltilmiştir:

- 1)Cinsiyetiniz nedir?
- 2)Kaç yaşındasınız?
- 3)Hangi ülke vatandaşıınız?
- 4)Ne kadar zamandır Türkiye'de yaşıyorsunuz?
- 5)Türk Kültürünü nasıl tanımlarsınız?
- 6)Türk Kültürüne ilişkin değerler hakkında neler biliyorsunuz?
- 7)Türk Kültürüne uyum sağlama sürecinde temel motivasyon kaynaklarınız nelerdir?
- 8)Türklerle iletişim kurarken nasıl davranırsınız?
- 9)Türklerle etkileşim halindeyken kendi kültürel birikiminizi nasıl kullanırsınız?
- 10)Türk Kültürüne ait somut olmayan kültürel miras öğelerinden hangilerini biliyorsunuz?
- 11)Türk Kültürüne ait somut olmayan kültürel miras öğeleri ile kendi kültürünüzün öğeleri arasında benzerlik var mıdır? Varsa hangileri birbirine benziyor?
- 12)Kendi kültürünüzün somut olmayan kültürel miras öğeleri sizin Türk Kültürüne uyum sürecinizde size katkı sağladı mı? Sağladıysa nasıl?

Görüşmelerde yöneltilen sorular, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Rektörlüğü, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bilimsel Araştırma Etik Kurulu tarafından 31.03.2022 tarih ve 07/43 sayılı karar doğrultusunda verilen etik kurul ilkelerine uygunluğu kararı ile onaylanmış ardından görüşmelere başlanmıştır. Çalışmanın verileri 01.04.2022 – 01.05.2022 tarihleri arasında katılımcılarla yüz yüze görüşmeler yapılarak toplanmıştır. Her bir katılımcı ile yaklaşık 15-20 dakika görüşme sağlanmıştır. Veriler nitel araştırma yöntemlerinde yaygın olarak kullanılan bir paket programı aracılığı ile analiz edilmiştir.

Bulgular

Katılımcılara ait demografik bulgular Tablo 2’de verilmiştir. Tablo 2’ye göre araştırmaya 13 kadın, dokuz erkek katıldığı tespit edilmiştir. Katılımcıların ülkeleri incelendiğinde en fazla katılımcının altı kişi ile Kazakistan’dan olduğu ortaya çıkmıştır. Dört kişi Azerbaycan’dan, üçer kişi Yunanistan ve Mısır’dan, iki kişi Ukrayna’dan, birer kişi de Tacikistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Somali vatandaşı olduğunu belirtmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Katılımcı	Cinsiyet	Ülke	Yaş	Türkiye’de Yaşadığı Süre
K1	Erkek	Azerbaycan	24	6 yıl
K2	Erkek	Kazakistan	18	8 ay
K3	Kadın	Tacikistan	18	8 ay
K4	Kadın	Kazakistan	24	5 yıl
K5	Kadın	Kazakistan	20	4 yıl
K6	Kadın	Kazakistan	19	2 yıl
K7	Kadın	Ukrayna	21	5 yıl
K8	Kadın	Ukrayna	21	5 yıl
K9	Erkek	Özbekistan	23	5 yıl
K10	Kadın	Mısır	19	1 yıl
K11	Kadın	Kazakistan	20	3 yıl
K12	Kadın	Yunanistan	24	6 yıl
K13	Erkek	Azerbaycan	23	6 yıl
K14	Erkek	Azerbaycan	23	3 yıl
K15	Kadın	Kazakistan	19	8 ay
K16	Erkek	Yunanistan	20	1 yıl
K17	Kadın	Mısır	22	3 yıl
K18	Erkek	Somali	22	3 yıl
K19	Erkek	Kırgızistan	26	3 yıl
K20	Erkek	Mısır	40	2 yıl
K21	Kadın	Yunanistan	22	2 yıl
K22	Kadın	Azerbaycan	23	4 yıl

Katılımcıların Türk Kültürünü nasıl tanımladıklarına ilişkin sorulara verilen cevaplarda en fazla kullanılan betimlemeler çeşitlilik, misafirperverlik, yardımseverlik ve gastronomik lezzetler olarak tespit edilmiştir. Örneğin bu durumu katılımcılar aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir;

K6: “Çok kültürlü bir yapıda yaşayan misafirperver insanlar.”

K5: “Farklı kültürlerin bir araya geldiği zengin ve orijinal bir kültür.”

K10: “Türk kültürünü birçok kültürün karışımı olarak görüyorum. Özellikle hala daha Moğol, Arap ve Fars kültürünün etkilerinin devam ettiğini düşünüyorum.”

K14: “Türk Kültürünün birçok kültür tarafından şekillenmiş çok yönlü bir yapı olduğunu söyleyebilirim.”

K15: “Türk Kültürü bence yemekleriyle ön plana çıkıyor. Türk mutfağını çok seviyorum. Kazakistan’da kahvaltı kültürü yok. Ama Türkiye’de kahvaltılar çok güzel oluyor. Türk insanları çok iyi ve yardımsever...”

K8: “Türk Kültürü denildiğinde aklıma ilk olarak yemek geliyor. Türklerin kahvaltıları çok güzel oluyor. Ayrıca insanları çay içmeyi çok seviyor...”

Türk kültürüyle ilgili hangi değerleri biliyorsunuz sorusuna 20 katılımcı misafirperverlik cevabını vermiştir. Ayrıca yardımseverlik, hayvanseverlik, sıcakkanlılık ve önyargılı olma öne çıkan diğer cevaplar olarak ortaya çıkmıştır. Katılımcıların Türk kültürüne uyum sağlama sürecindeki temel motivasyonları incelendiğinde Türkiye’de yaşamak, Türkçeyi öğrenmek ve yeni insanlar tanımanın en önemli etkenler olduğu görülmüştür.

Yılmaz ve Arslan (2014) de daha çok insanla iletişim kurmanın motivasyonu arttırdığını ortaya koymuştur. Motivasyon ile ilgili olarak katılımcıların görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir;

K21: “Türkiye’nin eğitim sisteminin çok iyi olduğunu düşünüyorum. Bu yüzden burada eğitim almak istedim. Ayrıca farklı bir ortamda yeni insanlarla tanışıp deneyim kazanmak istiyordum.”

K16: “Türkiye’ye dışarıdan çok fazla öğrenci geliyor. Farklı ülkelerden insanlarla iletişim kurmayı seviyorum. Türkiye’de sosyal aktivitelere daha fazla katılabiliyorum.”

K20: “Türkiye’de yaşamak ve Türkçeyi öğrenmek benim en temel motivasyon kaynaklarım oldu. Buradaki sosyal etkinlikler çok fazla. Kendimi geliştirebilmem için birçok kurs bulunuyor.”

K18: “Türkiye’ye dışarıdan çok fazla öğrenci geliyor. Farklı ülkelerden insanlarla iletişim kurmayı seviyorum. Türkiye’de sosyal aktivitelere daha fazla katılabiliyorum.”

K11: “Türkiye’nin eğitim sistemi iyiydi ve ben de burada eğitim görmek istedim.”

K5: “Türk Kültürünü tanımaya hevesliydim. Türkiye’ye gelmeden önce tandem adlı uygulamayı kullandım. Kazakça ve Rusça öğrenmek isteyen Türklerle bu uygulama üzerinden konuştum. Ben onlara bildiğim dilleri öğretirken onlar da bana Türkçe öğrettiler. Bu sayede Türkiye’ye geldiğim ilk zamanlarda hiç adaptasyon sorunu yaşamadım. Ayrıca Türklerin Kazakistan hakkında çok bilgi sahibi olmadığını fark ettim ve onlara kendi kültürümü anlatmayı denedim.”

Katılımcıların Türklerle iletişim kurarken davranış kalıpları incelendiğinde el hareketleri, jest mimiklerinin kullanıldığı ve bazı katılımcıların bu davranışı kendi ülkelerinde göstermedikleri görülmüştür. Adıyaman (2016) da benzer bulgulara ulaşarak yabancı uyruklu öğrencilerden bazılarının Türklerle iletişim kurarken istemeden de olsa davranış kalıplarını değiştirdiğini ve alışkanlık kazandığını ortaya koymuştur.

Katılımcıların Türklerle iletişim kurarken yaptıkları davranışlarla ilgili olarak bazı görüşler aşağıda verilmiştir;

K5: “Türk insanlarıyla tanışmam kolay oluyor. Benimle rahat iletişim kurdukları için ben de yakın davranıyorum. Türkiye’de yaşadığım süre boyunca jest, mimik ve el hareketlerimi çok kullanmaya başladım. Hatta Kazakistan’a geri döndüğüm zaman arkadaşlarımla konuşurken el hareketlerimi çok fazla kullandığım için benim çok duygusal olduğumu söylüyorlar.”

K11: “Kazakistan’da iken çok fazla el hareketi kullanmazdım. Fakat burada herkesin kullandığını gördüm. Zamanla ben de çok fazla el, kol hareketlerimi kullanmaya başladım. Ama sadece Türkiye’de. Kazakistan’a döndüğümde hala kullanmıyorum.”

K14: “Kişiden kişiye göre değişiyor. Ama Türkiye’de çok fazla el hareketlerimi kullanmaya başladığımı fark ettim. Azerbaycan’da bu kadar kullanmıyorum.”

K15: “Genellikle jest ve mimiklerimi çok kullanırım. El hareketi kullanmamaya özen gösteriyorum. Çünkü kendi kültürümde de çok fazla kullanmıyordum.”

K18: “Türklerle iletişim kurarken el hareketlerimi çok kullanıyorum. Özellikle anlatamadığım bir şeyi daha kolay anlatabilmek için beden dilimi kullanıyorum. Somali’de çok fazla kullanmıyordum.”

Bazı katılımcılar konuşulan kişinin özelliklerinin önemli olduğunu belirtmiştir.

K9: “Kişiden kişiye göre değişiyor. Tanımadığım insanlara, benden yaşça büyük insanlara, hocalarıma karşı daha temkinli davranırım. Özellikle tanımadığım insanların olduğu bir grupta isem sessiz kalıp mutlaka gözlem yaparım. Yakın arkadaşlarıma karşı ise daha samimiyim. El hareketlerimi ve mimiklerimi çok fazla kullanırım.”

K13: “Karşımdaki kişinin yakınlığına, cinsiyetine, görevine göre konuşma tarzım değişkenlik gösterir. Genel olarak el hareketlerimi ve mimiklerimi çok kullanırım. Farklı ülkelerden kişilerle konuşsam bile duygu durumumu yansıtırım.”

Davranışsal boyut, bireylerin kültürler arası durumda uygun şekilde hareket etme yeteneğini ifade etmektedir. Davranışsal boyutun en önemli yönlerinden biri, başka bir kültüre ne zaman uyum sağlayacağını ve ne zaman yapmayacağını bilmektir. Katılımcıların da bu bilinçle yaklaşarak Türk Kültürüne uyum sağlamak adına el hareketlerini ve beden dilini yerine göre kullandıkları görülmektedir.

Katılımcıların üstbilişsel boyutla ilgili cevapları analiz edildiğinde daha çok kendi kültürleri ve Türk Kültürü arasında karşılaştırma yaparak benzerlikler ve farklılıklara odaklandıkları görülmüştür. Kıroğlu vd. (2010)'da yabancı uyruklu öğrencilerin kültürler arası benzerlikler sayesinde Türkiye'de iletişim konusunda bir sorun yaşamadıklarını belirlemiştir. Ayrıca bazı katılımcılar ortama uyum sağlamada kendi dillerini kullandıklarını, ilginç bilgiler verdikleri veya hoş olmayan bir davranış gördüklerinde karşısındakini uyardıklarını belirtmiştir. Örneğin;

K20: “Burada bazen Arapça sözcükler kullandığımda insanlar anlayabiliyor. Türkiye ve Türklerle ilgili birçok şeyi merak ediyorum. Arkadaşlarımla konuşurken onlar bana bir şeyler anlattığında ben de Mısır ile karşılaştırıp örnekler vermeye çalışıyorum.”

K1: “Azerbaycan'da kadınlara karşı Türkiye'ye göre daha fazla saygı gösteriliyor. Örneğin; otobüste bir kadın gördüğümüzde yaşı farketmeksizin yer veriyoruz. Türkiye'de bulunduğum ilk zamanlarda ben de saygı göstermek istediğim için otobüste bir kadına yer verdim. Fakat bu arkadaşlarım ve o kadın tarafından farklı anlaşılmış. Onlar benim kadından hoşlandığım için yer verdiğimi düşünmüşler. Tabii ben bunu daha sonra öğrendiğim zaman özellikle genç kadınlara otobüste yer vermemeye başladım. Diğer karşılaştığım bir konu da küfür konusuydu. Azerbaycan'da büyüklerin ve kadınların yanında asla küfürlü konuşmalar yapılmaz. Ama burada birçok arkadaşım kızlar da dahil olmak üzere çok fazla küfürlü konuşuyor. Ben 6 yıldır burada yaşamama rağmen bu davranışa asla alışamadım. Her kim olursa olsun yanlarında küfürlü konuşmuyorum.”

K3: “Benim yetiştiğim kültürde yaşça büyük kişilere resmi konuşmak, saygı göstermek, siz diye hitap etmek önemlidir. Fakat burada gördüğüm özellikle gençlerin büyük kişilere kaba davrandığı oldu. Örnek verecek olursam, ben otobüste bir yaşlı gördüğümde mutlaka yer veriyorum. Ama genç Türklerin çoğu yaşlılara yer vermiyor. Benim Türk arkadaşlarım yer vermediğinde onları uyarıyorum.”

K4: “Genel olarak Türkler çok tembel. Bizim kültürümüzde öğreticilik ön plana çıkar. Örneğin; ben etrafımdaki arkadaşlarımı sürekli çalışmaya, gelişmeye yönlendirmek için uğraşıyorum. Erkeklere bir kadınla nasıl iletişim kurmaları gerektiği hakkında bilgi veriyorum.”

K6: “Kendi kültürümle benzerlikler olduğu için Türklerle etkileşim kurmak kolay oluyor. Aynı şeylere sinirlenip, aynı şeylere gülebiliyoruz. Farklılık olarak bizim kültürümüzde çok fazla samimi davranışlar olmadığını söyleyebilirim. Özellikle ilk zamanlarda Türklerin yakın davranışlarına karşı biraz önyargılı yaklaşmıştım.”

K7: “Bazı zamanlarda ben şaka yaparken Türk arkadaşlarımla bunu anlamadığını ve gülmediğini farkettiğim oldu. Türklerin espriyi anlayışıyla bizim espriyi anlayışımız arasında farklılıklar olduğunu gördüm. İlk zamanlarda özellikle her şeyin Ukrayna'da olduğu gibi Türkiye'de de aynı olacağını düşünmüştüm. Fakat zamanla buna alıştım ve arkadaşlarımla ortak bir noktada buluşabiliyorum. Türklerin benim kendi kültürüm hakkında hiçbir şey bilmediğini hatta bizleri Ruslarla karıştırdığını düşünüyorum. Ben de Türk arkadaşlarıma özellikle kendi adetlerimiz, geleneklerimiz, yaşam tarzımız hakkında bilgi veriyorum.”

K9: “İki ülke yakın kültüre sahip olduğu için çok fazla yabancılaşma hissetmedim. Fakat Türkiye'nin biraz daha modernleştiğini ve bunun sonucunda aile yapısının biraz daha rahat olduğunu fark ettim. Özbekistan'da bizim gelenek ve göreneklerimize daha çok sahip çıktığımızı ve aile bağlarımızın çok katı olduğunu söyleyebilirim. Türk arkadaşlarımla bu konu hakkında konuştuğumda çoğu zaman onlar da bana hak veriyor.”

K12: “Türklerle konuşurken kendi kültürel birikimimi paylaşma isterim. Kendi kültürel birikimime güveniyorum. Herkesle rahatça anlaşabileceğimi düşünüyorum. Özellikle Türk ve Yunan kültürleri benzerlik gösterdiği için kültürler arası iletişimimde hiçbir sıkıntı yaşamadım.”

K13: “Bazen kendi dilimde konuşurum. Özellikle ortam gerginse ortamı yumuşatmak için Azerice bir şeyler söyleyip, konunun dağılmasını sağlarım.”

Üstbilişsel boyut, bireyin kendi kültürel birikimlerini akıl süzgecinden geçirerek farklı kültürleri anlamasını ve yeni kültürel çevredeki etkileşimlerde zihinsel süreçlerini yönetmesini içermektedir. Katılımcılar da Türklerle etkileşim halindeyken kendi kültürleriyle kıyaslamalar yaparak hatta kendi kültürlerinin özelliklerinden bilgiler vererek ortama uyum sağlamaktadır. Bu durum katılımcıların üstbilişsel boyutunun gelişmiş olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 3'te yabancı uyruklu öğrencilerin bildiği Türkiye'nin somut olmayan kültürel miras öğeleriyle ilgili sıklık ve yüzde tablosu yer almaktadır. Tablo 3'e göre 21 katılımcının Türk kahvesi ve geleneğini, 19 katılımcının Nevruz geleneğini biliyor oldukları ortaya çıkmaktadır. Araştırmaya 22 kişi katıldığı göz önüne

alındığında katılımcılarının çoğunun bu iki somut olmayan kültürel miras ögesi hakkında bilgi sahibi olduğu tespit edilmiştir. En az bilinen ögeler ise Geleneksel Tören Keşkeği (1), Geleneksel Çini Sanatı (1), Isık Dili (1), Mesir Macunu Festivali (1) ve Meddahlık Geleneği (1) olmuştur. Tabloda ayrıca diğer seçeneği bulunmaktadır. Bu seçenekte UNESCO tarafından uluslararası listeye alınmamış Türkiye'nin somut olmayan kültürel mirasları bulunmaktadır. Örneğin K7, K18, K19, K21, halay geleneğini bildiklerini aktarmıştır. Halay her ne kadar UNESCO uluslararası listesinde yer almasa da Ulusal Envanterde yer almaktadır (KTB, 2022). K5, K7 ve K8 de kına gecesi adetlerini, K19 at, avrat, silah öğretisini bildiğini belirtmiştir. Bu somut olmayan kültürel miras değerlerinin bilinmesi katılımcıların kültürel farkındalıklarının yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 3. Katılımcıların Bildikleri Somut Olmayan Kültürel Miras Ögeleri

Somut Olmayan Kültürel Miras Ögesi	Sıklık	Yüzde
Türk Kahvesi ve Geleneği	21	95,45
Nevruz	19	86,36
Dede Korkut-Korkut Ata Mirası: Kültürü, Efsaneleri ve Müziği	12	54,55
Karagöz	10	45,45
Diğer	8	36,36
Geleneksel Türk Okçuluğu	7	31,82
Bahar Bayramı Hıdırellez	7	31,82
İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği: Lavaş, Katırma, Jupka	7	31,82
Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı	6	27,27
Geleneksel zekâ ve strateji oyunu: Togyzqumalaq, Toguz Korgool,	6	27,27
Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali	5	22,73
Minyatür Sanatı	4	18,18
Âşıklık Geleneği	4	18,18
Mevlevi Sema Törenleri	3	13,64
Alevi-Bektaşî Ritüeli Semah	2	9,09
Geleneksel Sohbet Toplantıları (Yaren, Barana, Sıra Geceleri ve	2	9,09
Hüsn-i Hat, Türkiye'de İslam Sanatında Geleneksel Güzel Yazı	2	9,09
Geleneksel Tören Keşkeği	1	4,55
Geleneksel Çini Sanatı	1	4,55
Isık Dili	1	4,55
Mesir Macunu Festivali	1	4,55
Meddahlık Geleneği	1	4,55

Katılımcıların Türk Kültürüne ait somut olmayan kültürel miras ögeleri ile kendi kültürlerindeki ögeler arasında benzerliklere verdikleri örnekler incelendiğinde en çok Nevruz bayramının ortak olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun Türk coğrafyasından olduğu düşünüldüğünde bu sonuç oldukça normaldir. 13 katılımcı Nevruz'un kendi ülkelerinde kutlandığını fakat genellikle daha geniş katılımlı ve çeşitli etkinliklerle kutlandığını belirtmiştir. Ayrıca bazı katılımcılar kendi gelenek ve göreneklerinin bazı Türk adetleriyle benzerliklerinden ve farklılıklarından söz etmiştir. Örneğin bu durum hakkında katılımcıların ifadeleri şu şekildedir;

K1: "Nevruz, okçuluk ve bizim Şah pilavımız bazı yönlerden birbirine benzerken bazı yönlerden ise ayrılıyor. Nevruz kutlamaları Azerbaycan'da çok uzun sürüyor. Hatta ülke çapında resmî tatil ilan ediliyor. Nevruz'da biz de kapı puma geleneği adında bir gelenek var. Bu geleneğe göre kızlar sevdiği kişiyle mutlu olup olamayacağını öğrenmek için nevrusta tanımadığı herhangi bir evin kapısına pusup evdeki sesleri dinler. İçeriden hoş sesler duyarsa bu sevdiği kişiyle mutlu olacağına işarettir. Bu sebeple Nevruz'da insanlar kavga

etmemeye ve bağırılmaya dikkat eder. Nevruz'un Türkiye'de de kutlandığını biliyorum fakat bizim bu geleneklerimiz gibi geleneklerin olmadığını daha basit bir şekilde kutlandığını gördüm. Türkiye'de yaşayan Azerbaycanlı kız arkadaşlarımız da yanlış anlaşılacağını düşünerek bu geleneği burada sürdürüyor. Türk kültüründe camilerde, mevlitlerde veya bazı etkinliklerde pilav dağıtıldığını gördüm. Azerbaycan'da da yas tutulan zamanlarda ve törenlerde pilav dağıtılıyor.”

K3: “Tacikistan'da Nevruz bayramı her yerde kutlanıyor. Hatta 1 hafta boyunca resmî tatil ilan ediliyor. Nevruz zamanı Bamkoşak (halat çekme) yarışmaları yapılıyor. Türkiye'de de kutlanıyor. Ama bizimki gibi büyük bir bayram olarak kutlanmıyor. Türkiye'de de gördüğüm kadarıyla nazara çok inanılıyor. Biz de nazara çok inanıyoruz ve nazar boncuğu kullanıyoruz. Kız istemede genellikle başlık parası oluyor. Türk arkadaşlarımdan duyduğum kadarıyla burada bazı yerlerde oluyormuş. Tacikistan'da iki kişi evlendiğinde erkeğin annesi geline altın verir. Türkiye'de ise erkeğin karısına mehir adında altın verdiğini duydum.”

K5: “Biz Nevruz'u çok büyük çapta ve çok fazla etkinlikle birlikte kutluyoruz. Örnek olarak “altıbağan”. Uzun bir salıncakta bir tarafta erkekler bir tarafta kızlar sallanırlar. Nevruz gününe özel Nevruz koje yapıyoruz. Nevruz'da bu tür etkinlikleri Türkiye'de göremedim. Hıdrellez bizde de hala bazı yerlerde kutlanıyor. Dilekler dileniyor. Türklerde hayır için dağıtılan lokma gibi, Kazakistan'da da her perşembe veya cuma günü atalarımızın ruhuna hediye etmek için “bauırsak” pişiriyoruz ve komşulara dağıtıyoruz. Kur'an ve dualar okuyoruz.”

K6: “Biz Nevruz'u 22 Martta ülke genelinde kutluyoruz. At yarışmaları yapılıyor, Nevruz çorbası yapılıyor. Türkiye'de Nevruz'un kutlandığını neredeyse görmedim. Biz de “Kız Uzatu” adında bir düğün yapılır. Arkadaşlarımla konuştuğumda bunun Türkiye'de kına gecesi gibi olduğunu öğrendim. Fakat bizdeki inanışta eğlencenin gece 12'ye kadar bitmesi gerekir. Yoksa kızın evde kalacağına, mutlu olamayacağına inanılır. Aşıklık geleneğinin bizdeki karşılığı da Aytıs. İnsanlar doğaçlama olarak şairler uydurup birbirlerine karşı söylüyorlar.”

Katılımcılara yöneltilen kendi kültürlerinin somut olmayan kültürel miras öğelerinin Türk Kültürüne uyum sürecinde nasıl katkı sağladığı sorusuna verilen cevaplarda katılımcıların çoğu geleneksel yemeklerini arkadaşlarıyla vakit geçirmek amacıyla yaptıklarını belirtmiştir. Örneğin;

K1: “Şah pilav bizim geleneksel ana yemeklerimizden birisi. Komşularıyla ilk tanıştığım zamanlarda onlara bu pilavdan yapıp götürmüştüm. Komşularım da bana daha sonra Türk tatlılarından yapıp getirdiler. Bu şekilde iyi bir iletişimimiz oldu ve arkadaşlığımız güzel bir şekilde devam etti. Hatta aramızda bir gelenek gibi yemek için sözleştiğimizde ben Şah pilav yapardım arkadaşlarım ise tatlıları yapardı.”

K2: “Normalde Kazakistan'da 22 Martta kutlanan Nevruz bayramını bu yıl Çanakkale'de yaşayan Kazaklarla 26 Martta Özgürlük Parkı'nda kutladık. Geleneksel çalgılarımızdan dombra ve kopuz çaldık. Kendi geleneksel yemeklerimizden “boursak” (lokma, pişi) hazırladık. Türk ve diğer milletlerden arkadaşlarımızı çağırdık. Hep beraber şarkılar söyledik ve boursak yedik...”

K3: “Kendi geleneksel yemeklerimizden (Qurutob) ve nasıl yapıldığı anlattım. Onlar da bana bazı Türk yemeklerini, tatlılarını (mercimek, baklava) anlattılar.”

K5: “Türk arkadaşlarıma geleneksel yemeklerimizden biri olan “kazı” yapıp getirmiştım. Kazı at etini tuzlayıp, atın bazı yağlarıyla birlikte bağırsağın içine sokulup bir süre bekletilmesiyle oluyor. Ben arkadaşlarımdan seveceğini düşünmüştüm fakat aşırı olumsuz tepki verdiler.”

K9: “Özbekistan'ın en önemli yemeklerinden biri Özbek pilavıdır. Türkiye'nin de pilavı olduğunu biliyorum. Hatta arkadaşlarıma Özbek pilavı yaptım. Onlar da bana Türk pilavı yapmışlardı. Bazı zamanlarda kendi ülkemin atasözleri ve deyimlerini burada kullanıyorum. Türk arkadaşlarımdan ilgisini çekiyor ve daha fazla şey öğrenmek istiyorlar.”

K10: “Mısır mutfağı ve Türk mutfağı birbirine çok benziyor. Türk arkadaşlarıma yerel ekmeğimiz “eish baladi” ve geleneksel yemeklerimizden “Koshari” yaptım. Onlarla birlikte yemek yedik. Çok beğendiler. Sohbetlerimizde lokma, lokum, tulumba gibi ortak yemeklerimizin olduğunu öğrendim.”

K15: “Türk arkadaşlarıma birkaç kez bizim geleneksel yemeklerimizden biri olan Nevruz çorbası yaptım. Bu çorbanın içinde at eti var. Arkadaşlarım ilk başta biraz önyargılıydı. Bazıları yedikten sonra çok beğendi bazıları ise hiç beğenmedi. O arkadaşlarım da daha sonra bana Türk yemeklerinden yaptılar. Böylelikle sırf birbirimize kendi yemeklerimizi yapmak için bazı günler toplandık.”

K18: “Türk arkadaşlarıma ara sıra “Soor” adlı geleneksel yemeklerimizden birini yaptım. Onlar da bana mantı ve çiğköfte yaptılar.”

Farklı olarak Katılımcı 4 de kendi kültürünü tanıtmak amacıyla geleneksel kıyafetler giydiğini ve hikâyeler anlattığını belirtmiştir. “Kendi kültürümü tanıttığım etkinlikler vardı. Geleneksel kıyafetlerimizi (şapan, kamzol) giyip, dombra çalıp kiisuy (oba evleri) maketlerini Türklere tanıttık. Aslında bu şekilde kendi kültürümü tanıtmaya şansını yakaladım. Bir de arkadaşlarıma hikâyeler anlattım. Örneğin; Kazakistan’da bir yaşındaki bebeğe kurdele bağlayıp, beyaz örtü üzerinde yürütülür. Örtünün sonunda yedi mesleği temsil eden eşyalar vardır. Bebek hangisini seçerse ileride o mesleği yürüteceğine inanılıyor. Türk arkadaşlarım da buna benzer bir etkinliğin Türkiye’de yapıldığından bahsetti. Bu anlattıklarım benim uyum sürecime katkı sağladı diyebilirim.”

Kültürler arası iletişimde ve farklı bir kültüre uyum sağlama sürecinde somut olmayan kültürel değerler önemli bir yer tutmaktadır. Katılımcıların cevaplarından da görüleceği üzere uyum sürecinde en çok kullanılan öğe geleneksel yemeklerdir. Yemek için yapılan buluşmalarda sadece yemek değil yemeğin ardında barındırdığı hikayelerde konuşulmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Kültürel zekâ kültürlerarası iletişimin sağlıklı bir şekilde gerçekleşebilmesi için en önemli etkenlerden birisidir. Bireylerin farklı kültürel yapıya uyum sağlaması için kültürel zekâlarının gelişmiş olması gerekir. Kültürler birbirlerinden farklılık gösterebilir. Farklı bir kültüre uyum sağlama sürecinde bireylerin motivasyonları, davranışları, iletişim biçimleri ön plana çıkmaktadır. Çalışmanın bulgularında da görüleceği gibi bazı kişiler iletişim biçimlerini değiştirerek, kendi kültüründe çok fazla kullanmadıkları el hareketlerini, jest ve mimiklerini Türkiye’de oldukça fazla kullandıklarını belirtmişlerdir. Diğer bir bulguya göre de yabancı uyruklu bireylerin Türklerle iletişim kurduklarında kendi kültürleriyle Türk kültürü arasındaki benzerlikler ve farklılıklara odaklandıkları görülmüştür. Her ne şekilde olursa olsun bireyler farklı bir kültüre uyum sağlamak için zekâlarını kullanmak zorundadır. Buldukları toplumun değer yargılarına, sosyal yaşamına, kültürel özelliklerine, kültürel miraslarına hâkim olan bir kişi o topluma uyum sağlamakta çok zorlanmayacaktır. Kadim bir geçmişe sahip olan Türkiye toprakları da ister somut olsun ister somut olmayan olsun kültürel miras bakımından zenginliklerle doludur. Türkiye’ye gelen ve burada uzun süre yaşamak isteyen yabancı uyruklu bireylerin bu zenginlikleri bilmesi kültürel zekâları ile doğru orantılıdır.

Araştırmanın önemli sonuçlarından ilki araştırmaya katılan toplam 22 kişiden 21’inin Türk Kahvesi geleneğini bildiklerini dile getirmiş olmasıdır. Türk Kahvesi geleneğinin bu denli bilinmesinin Türkiye’nin her yerinde yaygın olarak tüketilmesiyle ilgisi olduğu söylenebilir. Katılımcıların Türk Kahvesi geleneğini arkadaş sohbetlerinde öğrenmiş olması da olası gözükmektedir. Araştırmanın öne çıkan diğer bulgularında da görüleceği üzere Türk Kültürüne ait en çok bahsedilen değer misafirperverliktir. Özdemir ve Demir (2018) de çalışmalarının sonucunda yabancı uyruklu öğrencilerin Türk insanını misafirperver olarak tanımladığını ortaya koymuştur. Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır sözünden de anlaşılacağı gibi Türk Kültüründe misafirlere kahve ikram etmek önemli geleneklerden biridir. Kahve içerken oluşan sosyal ortamlar bireylerin arasındaki samimiyetin artması ve kültürel paylaşımların oluşması için bir fırsat sağlar.

Araştırmanın diğer bir sonucuna göre Türkiye’nin en çok bilinen diğer somut olmayan kültürel miras ögesi Nevruz’dur. Görüşülen bireylerin genellikle Türk coğrafyasından ya da yakın coğrafyalardan olduğu görüldüğünden bu sonuç pek de sürpriz olmayacaktır. Çünkü Nevruz 2009 yılında Türk Dünyasından birçok ülkenin ortak dosyasıyla UNESCO’nun somut olmayan kültürel miras listesine dâhil edilmiştir. Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan gibi ülkelerde baharın gelişini simgeleyen Nevruz kutlamaları yapılmaktadır. Katılımcılar Türkiye’de Nevruz kutlamalarının yapıldığını bilmelerine rağmen bu kutlamaların kendi ülkelerine kıyasla daha küçük çapta olduğunu ve etkinliklerin çok az olduğunu belirtmişlerdir. Akman (2018) de Türkiye’de yaşayan Azerbaycanlı bireylerle yaptığı çalışmasında benzer bulgulara ulaşarak kutlamalara gerekli önemin verilmediğini ortaya koymuştur. Özellikle İstanbul, Bursa, İzmir, Ankara, Diyarbakır, Şanlıurfa gibi nüfusu fazla olan şehirlerde Nevruz geniş katılımı olarak coşkuyla kutlanmaktadır. Fakat Çanakkale’ye bakıldığında bu kutlamaların çok sade bir şekilde gerçekleştirildiği görülmektedir. Hâlbuki UNESCO tarafından kabul edilmiş böylesine değerli bir mirası çeşitli etkinliklerle, yarışmalarla kutlamak bu mirasın sürdürülebilirliğinde ve kuşaktan kuşağa aktarılmasında toplumsal bilincin oluşmasına önemli katkı sağlayacaktır. Ayrıca turistlerin de etkisini çekebilecek bu tür etkinlikler bölgeye turistlerin gelmesine ve yerel halkın da hem kültürel hem de maddi açıdan gelişmesine katkı sağlayacaktır.

Araştırmanın diğer bir sonucu olarak Türk Kültürüne uyum sürecinde en çok kullanılan somut olmayan kültürel miras öğeleri geleneksel yemeklerdir. Konate (2017)'de yabancı uyruklu öğrencilerin kültürel zekâları ve kültürel uyumları arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmasında en kuvvetli kültürel uyum puanlarından birisinin yemekler olduğunu ortaya koymuştur. Her ülkenin kendine ait geleneksel lezzetleri bulunmaktadır. Bu lezzetler kültürlerarası iletişimde önemli bir rol oynamaktadır. Sosyal ortamların olduğu yemek yemek için yapılan etkinliklerde bireyler kendi kültürel birikimlerini birbirleriyle paylaşmaktadır. Katılımcıların da bahsettiği gibi bu tür buluşmalar kişiler arasındaki samimiyeti ve dostluğu geliştirmektedir.

Bulgular incelendiğinde Geleneksel Tören Keşkeği, Geleneksel Çini Sanatı, Isık Dili, Mesir Macunu Festivali ve Meddahlık Geleneğinin en az bilinen somut olmayan kültürel miras öğeleri olduğu görülmüştür. Her ne kadar bu öğelere Türkiye'de yaşayan yerel halkın farkında olduğu bilirse de yabancı uyruklu bireyler tarafından çok fazla bilinmediği görülmüştür. Çanakkale'de yaşayan yabancı uyruklu bireyler için Türk somut olmayan kültürel miras öğelerin sergilendiği çeşitli etkinlikler yapılabilir. Özellikle üniversitede her ülkenin kendi somut olmayan miras değerlerini paylaştıkları günler düzenlenebilir. Bu kültürel etkinlikler sayesinde hem Türk öğrenciler hem de yabancı uyruklu öğrenciler farklı kültürleri yakından tanıma şansı yakalayabileceklerdir.

Çalışmanın sonucunda genel olarak katılımcıların kültürel zekâları sayesinde Türk kültürüne uyum sağlayabildikleri görülmüştür. Fakat somut olmayan kültürel miras öğelerinin değerlendirilmesine bakıldığında üç-dört öğe dışında birçok öğenin az bilindiği görülmüştür. UNESCO listesinde bulunan bu değerli öğelerin Türkiye'ye gelen yabancı uyruklu bireylere mutlaka anlatılması aktarılması gerekmektedir.

Literatür incelendiğinde kültürel zekâ ve somut olmayan miras öğeleri konularını ele alan bir çalışmaya rastlanılamamıştır. Bu bağlamda bu çalışmanın literatürdeki bu boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Çalışma sadece Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde okuyan yabancı uyruklu bireyleri kapsamaktadır. Yapılacak olan diğer çalışmalar farklı bir şehirde yaşayan ve örneklemin yalnızca öğrencilerden oluşmadığı yabancı uyruklu bireyler üzerine yapılabilir.

Kaynakça

- Adıyaman, H.K. (2016). *Uluslararası öğrencilerin kültürlerarası iletişim yeterliği üzerine bir inceleme: Türkiye bursluları örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Akman, K. (2018) Engeller ve Katkılar Bağlamında Türkiye'deki Azerbaycanlıların yerli topluma uyumu. *100. Yılında Azerbaycan Cumhuriyeti Uluslararası Kongresi Bildiri Kitabı (Eskişehir)*, 224-236
- Ang, S., Van Dyne, L., Koh, C., Ng, K. Y., Templer, K. J., Tay, C., ve Chandrasekar, N. A. (2007). Cultural intelligence: Its measurement and effects on cultural judgment and decision making, cultural adaptation and task performance. *Management and organization review*, 3(3), 335-371.
- Barrington, E. (2004). Teaching to student diversity in higher education: How multiple intelligence theory can help. *Teaching in higher education*, 9(4), 421-434.
- Cominelli, F., ve Greffe, X. (2012). Intangible cultural heritage: Safeguarding for creativity. *City, Culture and Society*, 3(4), 245-250.
- Çelepi, M. S. (2016). Somut olmayan kültürel miras ve üniversite gençliği. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(3), 15-35.
- Earley, P. C., ve Ang, S. (2003). "Cultural intelligence: Individual interactions across cultures." books.google.com
- Frías-Jamilena, D. M., Sabiote-Ortiz, C. M., Martin-Santana, J. D., ve Beerli-Palacio, A. (2018). Antecedents and consequences of cultural intelligence in tourism. *Journal of destination marketing ve management*, 8, 350-358.
- Gardner, H., ve Hatch, T. (1989). Educational implications of the theory of multiple intelligences. *Educational researcher*, 18(8), 4-10.
- Hofstede, G. (1994). The business of international business is culture. *International business review*, 3(1), 1-14.
- Hofstede, G., Hofstede, G. J., ve Minkov, M. (2005). *Cultures and organizations: Software of the mind* (Vol. 2). New York: McGraw-hill.

- Ismail, N., Masron, T., ve Ahmad, A. (2014). Cultural heritage tourism in Malaysia: Issues and challenges. In *SHS Web of Conferences* (Vol. 12, p. 01059). EDP Sciences.
- İlhan, M., ve Çetin, B. (2014). Kültürel Zekâ Ölçeği'nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(29-2), 94-114.
- Jamieson, W. (2000). The challenges of sustainable community cultural heritage tourism.
- Keesing, R. M. (1974). Theories of culture. *Annual review of anthropology*, 3(1), 73-97.
- Kıroğlu, K., Kesten, A., ve Elma, C. (2010). Türkiye'de öğrenim gören yabancı uyruklu lisans öğrencilerinin sosyo-kültürel ve ekonomik sorunları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 26-39.
- Kozak, M. (2018). “*Bilimsel Araştırma: tasarım, Yazım ve Yayım Teknikleri*” 4. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara
- KTB, (2022). Somut olmayan kültürel miras envanter çalışmaları <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-50839/somut-olmayan-kulturel-miras-envanter-calismalari.html> Erişim Tarihi: 15.04.2022
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2022). Somut olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Erişim Tarihi: 09.04.2022 <https://teftis.ktb.gov.tr/TR-263676/somut-olmayan-kulturen-mirasin-korunmasi-sozlesmesi.html>
- Konate, T. (2017). Yabancı öğrencilerin kültürel uyumunda kültürel zekanın etkisi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Antalya
- Ng, K. Y., Van Dyne, L., ve Ang, S. (2009). From experience to experiential learning: Cultural intelligence as a learning capability for global leader development. *Academy of Management learning ve education*, 8(4), 511-526.
- Özdemir, A., ve Demir, K. (2018). Yabancı uyruklu öğrencilerin gözünden Türkiye. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 6, Sayı: 79, Ekim 2018, s. 459-471
- Timothy, D. J., ve Nyaupane, G. P. (Eds.). (2009). *Cultural heritage and tourism in the developing world*. New York: Routledge.
- Thomas, D. C., ve Inkson, K. C. (2017). “*Cultural intelligence: Surviving and thriving in the global village.*” Berrett-Koehler Publishers.
- Türker, A., ve Çelik, İ. (2012). Somut olmayan kültürel miras unsurlarının turistik ürün olarak geliştirilmesine yönelik alternatif öneriler. *Yeni Fikir Dergisi*, 4(9), 86-98.
- UNESCO, (2022a). Somut Olmayan Kültürel Miras Listelerinde Türkiye Erişim Tarihi: 05.04.2022 <https://www.unesco.org.tr/Pages/126/123/UNESCO-%C4%B0nsanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1n-Somut-Olmayan-K%C3%BClt%C3%BCrel-Miras%C4%B1-Temsil%C3%AE-Listesi>
- UNESCO, (2022b). Somut Olmayan Kültürel Miras Listelerinde Türkiye Erişim Tarihi: 05.04.2022 <https://www.unesco.org.tr/Pages/126/123/UNESCO-%C4%B0nsanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1n-Somut-Olmayan-K%C3%BClt%C3%BCrel-Miras%C4%B1-Temsil%C3%AE-Listesi>
- Van Dyne, L., Ang, S., Ng, K. Y., Rockstuhl, T., Tan, M. L., ve Koh, C. (2012). Sub-dimensions of the four factor model of cultural intelligence: Expanding the conceptualization and measurement of cultural intelligence. *Social and personality psychology compass*, 6(4), 295-313.
- Van Dyne, L., Ang, S., ve Livermore, D. (2010). Cultural intelligence: A pathway for leading in a rapidly globalizing world. *Leading across differences*, 4(2), 131-138.
- Yılmaz, F., ve Arslan, S. B. (2014). Çomü Tömer'de Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin motivasyon kaynakları ve sorunları. *Turkish Studies-Language and Literature* Volume 9/6 Spring 2014, 9(6).